

Kvotno zapošljavanje osoba s invaliditetom

Sanja Rotim *

Pravilnik o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom propisuje udio zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih kod pojedinog poslodavca, dokaze o ispunjenju kvote, naknadu u slučaju neispunjenja kvote, te iznos novčanih nagrada za poslodavce koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote, kao i za poslodavce koji nisu obveznici ispunjenja kvote, a zapošljavaju osobe s invaliditetom. U članku autorica sustavno prezentira i podsjeća na ovu dugogodišnju obvezu poslodavaca.

1. Uvod

U cilju zaštite osoba s invaliditetom, obveza kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom propisuje se Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom¹, kao i prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad, te uređuje zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada i pod posebnim uvjetima, mjere za poticanje zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom, djelatnost i nadležnost Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: ZVPRZOI), kao i odgovornost za povrede odredaba Zakona. Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom², propisuje se sadržaj i način vođenja očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: očevidnik), te uvjeti koji moraju biti ispunjeni za upis osobe s invaliditetom u očevidnik, a Pravilnikom o utvrđivanju kvote za zapošljavanje osoba s invaliditetom³, propisuje se udio zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih kod pojedinog poslodavca (u daljnjem tekstu: kvota), dokazi o ispunjenju kvote, naknada u slučaju neispunjenja kvote, te iznos novčanih nagrada za poslodavce koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote, kao i za poslodavce koji nisu obveznici ispunjenja kvote, a zapošljavaju osobe s invaliditetom.

2. Osobe s invaliditetom

Sustav kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom uveden je od 1. siječnja 2015. godine, a prema odredbi članka 3. Zakona, **osoba s invaliditetom** je osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje

u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima, a osobom s invaliditetom s preostalom radnom sposobnosti osoba čiji invaliditet u odnosu na sposobnosti osobe bez invaliditeta jednake ili slične životne dobi, jednake ili slične naobrazbe, u jednakim ili sličnim uvjetima rada, na jednakim ili sličnim poslovima ima za posljedicu smanjenu mogućnost radno se osposobiti i zaposliti. Iznimno, osobom s invaliditetom s preostalom radnom sposobnosti smatra se i osoba s invaliditetom čiji je radni učinak u granicama očekivanog, ali se na temelju smanjenih stvarnih i procijenjenih općih sposobnosti takve osobe ocijeni da je to u interesu očuvanja njezinih tjelesnih, osjetilnih i mentalnih sposobnosti.

S obzirom na nedoumice u praksi, potrebno je kao širi pojam razlikovati pojam osoba sa invaliditetom od pojma invalidnih osoba sa stažem osiguranja s povećanim trajanjem prema propisima o mirovinskom osiguranju (točka 3. - čl. 4. st.1. t. 3. Pravilnika o očevidniku – u nastavku, invalidne osobe). Invalidne osobe su: osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljele od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multiple skleroze i srodnih bolesti, slijepe osobe, gluhe osobe, gluhoslijepe osobe, osobe oboljele od reumatoidnog artritisa i drugih sustavnih upalnih bolesti zglobova i vezivnog tkiva (ankilozantni spondilitis, psorijatični artritis, seronegativni artritis, sistemski eritemski lupus, sklerodermija i polimiozitis/dermatomiozitis), osobe kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica te osobe s Downovim sindromom (čl. 1. st. 1. t. 3.). Dakle, invalidne osobe su samo jedna od trinaest kategorija osoba definiranih člankom 4. Pravilnika o očevidniku koje se, u slučaju prijave na mirovinsko osiguranje na temelju radnog odnosa, odnosno samostalnog obavljanja djelatnosti upisuju u očevidnik osoba s invaliditetom. Naime, invalidnim osobama pravo na staž osiguranja s povećanim trajanjem, u skladu s člankom 26. Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN, br. 115/18, 34/21.) utvrđuje se rješenjem HZMO-a. Za navedene osiguranike obveznik doprinosa i obveznik plaćanja doprinosa je Republika Hrvatska, za koju plaćanje obavlja HZMO, koji je obveznik obračunavanja doprinosa u skladu s člankom 196. Zakona o doprinosima (NN, br. 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13,

* Sanja Rotim, dipl.iur., HEP d.d., Zagreb

¹ NN, br. 157/13, 152/14 i 39/18 i 32/20 –na snazi od 20. ožujka 2020. - u daljnjem tekstu: Zakon

² NN, br. 75/18 – u daljnjem tekstu: Pravilnik o očevidniku

³ NN, br. 75/18, 120/18, 37/20 i 145/20 – u daljnjem tekstu: Pravilnik o kvoti

41/14, 143/14, 115/16, 106/18, 33/23). Slijedom navedenog, poslodavac nema obvezu obračunavanja ni plaćanja doprinosa za staž osiguranja s povećanim trajanjem, te takav staž ne iskazuje na JOPPD obrascu. Za navedenu kategoriju osiguranika, vezano uz staž osiguranja s povećanim trajanjem, JOPPD obrazac uspostavlja HZMO. Ostalim kategorijama osoba s invaliditetom ne utvrđuje se staž osiguranja s povećanim trajanjem.

3. Zaposlene osobe s invaliditetom

Prema odredbi članka 7. Zakona osobe s invaliditetom mogu se zaposliti na otvorenom tržištu rada ili pod posebnim uvjetima uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe radnog mjesta od strane poslodavca. Razumna prilagodba radnog mjesta znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koja ne predstavljaju nerazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom osiguralo zapošljavanje i rad na ravnopravnoj osnovi s drugima. Zakon u članku 9. obvezuje tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, javne ustanove, izvanproračunske i proračunske fondove, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima da **prilikom zapošljavanja osobi s invaliditetom daju prednost pod jednakim uvjetima**. Ako poslodavac pravna osoba prilikom zapošljavanja ne da prednost osobi s invaliditetom (pod jednakim uvjetima), kaznit će se za prekršaj (čl. 41. st. 1. i 2. Zakona) novčanom kaznom od 663,53 eura (5000,00 kuna) do 3.981,21 eura (30.000,00 kuna), a ako to ne učini poslodavac fizička osoba kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 132,71 eura (1.000,00 kuna) do 663,53 eura (5.000,00 kuna). Osoba s invaliditetom zasniva radni odnos sklapanjem ugovora o radu ili na drugi način predviđen posebnim propisima i time stječe prava i preuzima obveze iz radnog odnosa i u vezi s radnim odnosom iz Zakona, općih propisa o radu i drugih propisa (članak 12. stavak 1. Zakona). HZMO vodi očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom sukladno odredbi članka 47. stavka 4. Zakona, prema odredbama Pravilnika o očevidniku, počevši od 1. siječnja 2015. godine na temelju prijave poslodavca, a podatke iz očevidnika mjesečno dostavlja ZVPRZOI-u, sa stanjem na zadnji dan u mjesecu. Pravilnik o očevidniku u članku 4. navodi trinaest kategorija osoba s invaliditetom koje se, pod uvjetom da su prijavljene na mirovinsko osiguranje na temelju radnog odnosa, odnosno samostalnog obavljanja djelatnosti, upisuju u očevidnik (tablica 1.).

Tablica 1.

R. b.	Kategorije osoba s invaliditetom (čl. 4. Pravilnika o očevidniku)	Uvjet za upis u očevidnik- utvrđeno
1.	Priznat status osobe ometene u psihofizičkom razvoju prema propisima o socijalnoj skrbi (čl. 4. st. 1. t. 1. Pravilnika o očevidniku)	- oštećenje vida - oštećenje sluha - oštećenje govorno – glasovne komunikacije - oštećenje lokomotornog sustava - oštećenje središnjeg živčanog i mišićnog sustava - oštećenje drugih organa i organskih sustava - mentalno oštećenje - psihička bolest - više vrsta oštećenja (čl. 4. st. 2. Pravilnika o očevidniku)
2.	Priznat status invalida rada prema propisima o mirovinskom osiguranju (čl. 4. st. 1. t. 2. Pravilnika o očevidniku)	
3.	Priznat status invalidne osobe sa stažem osiguranja s povećanim trajanjem prema propisima o mirovinskom osiguranju (čl. 4. st. 1. t. 3. Pravilnika o očevidniku)	
4.	Priznat status osobe s utvrđenim tjelesnim oštećenjem prema propisima o mirovinskom osiguranju (čl. 4. st. 1. t. 4. Pravilnika o očevidniku)	Najmanje (čl. 4. st. 3. Pravilnika o očevidniku): - 60 % tjelesnog oštećenja donjeg ekstremiteta koje je posljedica gubitka ili funkcionalnog poremećaja donjeg ekstremiteta ili oštećenja središnjeg živčanog sustava, - 70 % tjelesnog oštećenja gornjeg ekstremiteta koje je posljedica gubitka ili funkcionalnog poremećaja gornjeg ekstremiteta ili oštećenja središnjeg živčanog sustava, - 70 % tjelesnog oštećenja zbog gubitka sluha, - 80 % jednog tjelesnog oštećenja bilo koje druge vrste, ili - 90 % ukupnog tjelesnog oštećenja, u slučaju više različitih tjelesnih oštećenja, s tim da najmanje jedno tjelesno oštećenje koje se zbraja iznosi 60 % oštećenja donjeg ekstremiteta ili 70 % oštećenja gornjeg ekstremiteta ili 70 % oštećenja bilo koje druge vrste.
5.	Priznat status hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata prema propisima o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji (čl. 4. st. 1. t. 5. Pravilnika o očevidniku)	
6.	Priznat status vojnog, odnosno civilnog invalida rata prema propisima o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata (čl. 4. st. 1. t. 6. Pravilnika o očevidniku)	
7.	Priznat status učenika s teškoćama u razvoju prema propisima o odgojno-obrazovnoj skrbi (čl. 4. st. 1. t. 7. Pravilnika o očevidniku)	
8.	Priznat invaliditet i smanjena radna sposobnost na temelju rješenja ureda državne uprave nadležnog za socijalnu skrb, a starije su od 21 godine (čl. 4. st. 1. t. 8. Pravilnika o očevidniku)	
9.	Priznato pravo na profesionalnu rehabilitaciju prema propisima koji su bili na snazi do početka obavljanja poslova vještačenja sukladno odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (»Narodne novine«, broj 157/13), (čl. 4. st. 1. t. 9. Pravilnika o očevidniku)	
10.	Priznato pravo na radno prilagođavanje prema propisima koji su bili na snazi do početka obavljanja poslova vještačenja sukladno odredbama Zakona (čl. 4. st. 1. t. 10. Pravilnika o očevidniku)	

R. b.	Kategorije osoba s invaliditetom (čl. 4. Pravilnika o očevidniku)	Uvjet za upis u očevidnik- utvrđeno
11.	Priznat status osobe s invaliditetom prema propisima drugih država članica Europske unije (čl. 4. st. 1. t. 11. Pravilnika o očevidniku)	
12.	Priznata neposredna opasnost od nastanka invalidnosti prema propisima o mirovinskom osiguranju, ako je rješenje doneseno do 1. 1. 1999. godine (čl. 4. st. 1. t. 12. Pravilnika o očevidniku)	
13.	Utvrđen invaliditet u odnosu na rad, sa stupnjem poteškoća i prepreka od 1 do 4, na temelju uvjerenja ZVPRZOI-a, a sukladno prethodno pribavljenom nalazu i mišljenju centra za profesionalnu rehabilitaciju. (čl. 4. st. 1. t. 13. Pravilnika o očevidniku)	

4. Obveznici kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom

Prema odredbi članka 8. stavka 1. Zakona obveznici kvotnog sustava zapošljavanja osoba s invaliditetom su svi poslodavci koji zapošljavaju najmanje 20 radnika, osim predstavništva stranih osoba, stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, integrativnih i zaštitnih radionica, poslodavaca u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, kože, drva i namještaja i novoosnovanih poslodavaca. Od obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom novoosnovani poslodavci oslobođaju se u razdoblju od 24 mjeseca od dana upisa u registar nadležnog tijela, odnosno dana ustrojavanja prema posebnom propisu.

Zakon propisuje da su poslodavci obveznici sustava kvotnog zapošljavanja dužni zaposliti na primjerenom radnom mjestu, prema vlastitom odabiru, u primjerenim radnim uvjetima, određeni broj osoba s invaliditetom, ovisno o ukupnom broju zaposlenih radnika i djelatnosti koju obavljaju, te propisuje kvotu obveze zapošljavanja osoba s invaliditetom, koja ne može biti manja od 2 % niti veća od 6 % ukupnog broja zaposlenih radnika. Poslodavci koji ne ispunjavaju obvezu kvotnog zapošljavanja obveznici su novčane naknade. Poslodavci koji ne podliježu obvezi kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom jer ne zapošljavaju najmanje 20 radnika, a imaju zaposlene osobe s invaliditetom, kao i poslodavci koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote, mogu ostvariti novčanu nagradu propisanu Pravilnikom o kvoti.

5. Očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom

Zakon obavezuje HZMO na vođenje očevidnika zaposlenih osoba s invaliditetom počevši od 1. siječnja 2015., te radi praćenja kvotnog zapošljavanja, na dostavu podataka iz očevidnika ZVPRZOI-u. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ) vodi Hrvatski registar o osobama s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Registar) kao registar podataka o svim osobama s invaliditetom koji čini izvor podataka na temelju kojeg se usklađuju podaci o statusu osobe s invaliditetom evidentirani u bazama HZMO-a na temelju prijava propisanih Pravilnikom o vođenju matične evidencije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje⁴ o počet-

ku osiguranja (obrazac M-1P/eM1P), odnosno prijava o promjeni tijekom osiguranja (obrazac M-3P/eM3P) uspostavljenih od poslodavaca. Od 1. siječnja 2015. navedeni podaci razmjenjuju se s Registrom. **Podaci zaprimljeni od poslodavaca provjeravaju se u Registru. Nakon provjere, potvrđeni podaci o statusu osobe sa invaliditetom sukladno odredbi članka 4. Pravilnika o očevidniku, za svakog takvog zaposlenika upisuju se u očevidnik.** Na taj način se osigurava vođenje očevidnika u HZMO, te praćenje kvote od strane ZVPRZOI-a, sukladno članku 19. stavku 2. Pravilnika o kvoti. Radi praćenja ispunjenja zakonske obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom, HZMO i ministarstvo nadležno za financije od 1. siječnja 2015., prema Zakonu o zaštiti osobnih podataka⁵, dostavljaju podatke ZVPRZOI-u. Podatke iz očevidnika HZMO mjesečno dostavlja ZVPRZOI-u, sa stanjem na zadnji dan u mjesecu za prethodni mjesec.

5.1. Prijava zaposlenih osoba s invaliditetom u sustav HZMO-a

Svaki poslodavac koji je obveznik kvotnog zapošljavanja, da bi mogao ispuniti navedenu zakonsku obvezu, ujedno je i obveznik uspostave prijave o statusu osobe sa invaliditetom HZMO-u za već zaposlenog osiguranika (prijavom o promjeni tijekom osiguranja – M-3P/eM3P) ili za radnika s kojim tek zaključuje ugovor o radu (prijavom o početku osiguranja – M-1P/eM1P). Tako poslodavac koji zapošljava osobu kojoj je nadležno tijelo priznalo **status osobe s invaliditetom**, HZMO-u obavezno na prijavi o početku osiguranja (obrazac M-1P) pod obilježjem br. 14. STATUS OSOBE S INVALIDITETOM zaokružuje DA i redak „Osoba sa invaliditetom“ (papirnata prijava), odnosno kod uspostavljanja e-prijave eM1P iz padajućeg izbornika obilježja 14. izabire „DA“ i „Osoba sa invaliditetom“. S obzirom na to da su moguće situacije da osiguranik ima kombinaciju više statusa (npr. HRVI, invalidna osoba, osoba sa invaliditetom), u tom slučaju moguće je zaokružiti/odabrati više od jednog obilježja. S obzirom na dužnost poslodavca da prijavi svaku promjenu u vezi statusa osobe s invaliditetom koja je već zaposlena, obavezno na prijavi o promjeni tijekom osiguranja (obrazac M-3P) pod obilježjem br. 21. STATUS OSOBE S INVALIDITETOM zaokružuje DA i redak „Osoba sa invaliditetom“, uz koji obavezno upisuje i datum promjene, koji ne može biti raniji od datuma stjecanja svojstva osiguranika prema uspostavljenoj prijavi osiguranja (papirnata prijava), odnosno u e-prijavi (obrazac eM3P) iz padajućeg izbornika odabire iste opcije i upisuje datum promjene. Ako je datum nastanka invaliditeta kasniji od datuma stjecanja svojstva, u datum promjene upisuje se datum nastanka invaliditeta.

Poslodavci, bez obzira na broj prijavljenih radnika, kod kojih je osoba s invaliditetom već zaposlena, prijavljuju podatak o invaliditetu radnika u sustav HZMO-a putem prijave o promjeni podataka (obrazac M-3P/eM3P). U kvotu za pojedini mjesec ubrajaju se samo osobe s invaliditetom koje su **upisane u očevidnik najkasnije do zadnjega**

⁴ NN, br. 159/13, 22/15, 57/15, 125/15, 19/17, 22/19, 145/20 i 151/22 – u daljnjem tekstu: Pravilnik o matičnoj evidenciji

⁵ NN, br. 106/12

dana u mjesecu. U očevidnik ne moraju biti upisani svi osiguranici za koje je poslodavac prijavio status osobe s invaliditetom, već samo oni za koje je HZJZ na temelju podataka Registra potvrdio navedeni status sukladno Pravilniku o očevidniku.

5.1.1. Prilozi uz prijavu osobe sa invaliditetom M-1P/M-3P odnosno eM1P/eM3P

Pri uspostavljanju prijave osiguranja M-1P/eM1P, odnosno prijave o promjeni tijekom osiguranja M-3P/eM3P, uz prijavu je uputno priložiti i dokaz o invaliditetu (ovjerenu presliku rješenja, odnosno presliku rješenja koja će se ovjeriti na temelju uvida u original) ako poslodavac njime raspolaže. Ako poslodavac ne raspolaže ispravom kojom se dokazuje invaliditet radnika kojeg zapošljava, HZMO će zaprimiti prijave i bez priloženog dokaza, budući status osobe s invaliditetom u svakom slučaju provjerava prema podacima Registra. Poslodavac može dokaz o invaliditetu dostaviti i HZJZ-u u bilo kojem trenutku. Za osiguranika koji je stekao status osobe s invaliditetom prema **propisima drugih država članica Europske unije**, kao dokaz o invaliditetu za potrebe upisa u očevidnik, poslodavac je uz propisanu prijavu **dužan priložiti ovjereni prijevod isprave nadležnog tijela države članice Europske unije o utvrđenju invaliditeta**. Iz navedenoga proizlazi da npr. rješenje o statusu ratnog vojnog invalida Ureda za obranu Bosne i Hercegovine nije valjana osnova za upis u očevidnik i takva rješenja HZMO neće zaprimati.

5.1.2. Dokazi o invaliditetu za upis očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom

Kao dokazi o utvrđenom statusu osobe s invaliditetom iz članka 9. stavka 2. Zakona smatraju se isprave o invaliditetu nadležnih tijela Republike Hrvatske na temelju kojih se osoba može upisati u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom sukladno članku 13. Zakona i članku 4. Pravilnika o očevidniku, a kojima je osobi:

1. priznat status:

- osobe ometene u psihofizičkom razvoju prema propisima o socijalnoj skrbi,
- invalida rada prema propisima o mirovinskom osiguranju,
- invalidne osobe sa stažem osiguranja s povećanim trajanjem prema propisima o mirovinskom osiguranju,
- osobe s utvrđenim tjelesnim oštećenjem prema propisima o mirovinskom osiguranju ako je utvrđeno najmanje:
- 60 % tjelesnog oštećenja donjeg ekstremiteta koje je posljedica gubitka ili funkcionalnog poremećaja donjeg ekstremiteta, ili oštećenja središnjeg živčanog sustava,
- 70 % tjelesnog oštećenja gornjeg ekstremiteta koje je posljedica gubitka ili funkcionalnog poremećaja gornjeg ekstremiteta, ili oštećenja središnjeg živčanog sustava,
- 70 % tjelesnog oštećenja radi gubitka sluha,

- 80 % jednog tjelesnog oštećenja bilo koje druge vrste,
- 90 % ukupnog tjelesnog oštećenja, u slučaju više različitih tjelesnih oštećenja, s tim da najmanje jedno tjelesno oštećenje koje se zbraja iznosi 60 % oštećenja donjeg ekstremiteta ili 70 % oštećenja gornjeg ekstremiteta ili 70 % oštećenja bilo koje druge vrste,
- hrvatskog ratnog vojnog invalida iz Domovinskog rata prema propisima o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji,
- vojnog, odnosno civilnog invalida rata prema propisima o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata,
- učenika s teškoćama u razvoju prema propisima o odgojno-obrazovnoj skrbi,
- osobe s invaliditetom prema propisima drugih država članica Europske unije,

2. priznato pravo na:

- profesionalnu rehabilitaciju prema propisima koji su bili na snazi do početka obavljanja poslova vještačenja sukladno odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (»Narodne novine«, broj 157/13),
- radno prilagođavanje prema propisima koji su bili na snazi do početka obavljanja poslova vještačenja sukladno odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (»Narodne novine«, broj 157/13),

3. priznata neposredna opasnost od nastanka invalidnosti prema propisima o mirovinskom osiguranju, ako je rješenje doneseno do 1.1.1999. godine,

4. priznat invaliditet i smanjena radna sposobnost na temelju rješenja ureda državne uprave nadležnog za socijalnu skrb, a starije su od 21 godine,

5. utvrđen invaliditet o odnosu na rad, sa stupnjem poteškoća i prepreka od 1 do 4, na temelju uvjerenja ZVPR-ZOI-a, a sukladno prethodno pribavljenom nalazu i mišljenju centra za profesionalnu rehabilitaciju.

5.2. Uvjeti za upis osobe s invaliditetom u očevidnik

Da bi se zaposlena osoba upisala u očevidnik kao osoba s invaliditetom, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

1. uspostavljena prijava na mirovinsko osiguranje (obrazac M-1P/eM1P odnosno M-3P/eM3P) HZMO-u po osnovi radnog odnosa na temelju sklopljenog ugovora o radu s poslodavcem, u skladu s Pravilnikom o matičnoj evidenciji, kojom se prijavljuje u osiguranje osoba s invaliditetom, odnosno za već osiguranu osobu prijavljuje promjena statusa osobe s invaliditetom, po bilo kojoj osnovi definiranoj člankom 4. Pravilnika o očevidniku,
2. uvjeti propisani Pravilnikom o očevidniku:

- priznat status odnosno pravo po bilo kojoj točki članka 4. stavka 1., Pravilnika o očevidniku uz ispunjavanje uvjeta propisanih u stavku 2. (za osobe sa invaliditetom po osnovi priznatog statusa osobe ometene u psihofizičkom razvoju prema propisima o socijalnoj skrbi – čl. 4. st. 1. t. 1.) i 4. (za osobe sa invaliditetom po osnovi priznatog statusa osigurane osobe s utvr-

đenim tjelesnim oštećenjem prema propisima o mirovinskom osiguranju- čl. 4. st. 1. t. 4.) istog članka (tabela 1.).

- osiguranici koji nisu navedeni u članku 4. točka 1. do 12. Pravilnika o očevidniku, za potrebe upisa u očevidnik, moraju imati nalaz i mišljenje ZVPRZOI-a u skladu s člankom 4. točkom 13. Pravilnika o očevidniku.
3. potvrđen status osobe sa invaliditetom prema članku 4. Pravilnika o očevidniku prema podacima Registra HZJZ-a.

U svrhu utvrđivanja statusa i uvjeta za upis u očevidnik HZMO koristi podatke iz Registra, te od drugih nadležnih tijela. Važno je naglasiti da se u očevidnik upisuju isključivo one osobe koje je poslodavac prijavio HZMO-u kao osobe s invaliditetom i čiji je status potvrđen od strane HZJZ-a prema podacima Registra, po kojoj osnovi se ubrajaju u kvotu zaposlenih osoba s invaliditetom kod poslodavca.

5.3. Uvid u podatke očevidnika

Kako bi poslodavci mogli imati uvid u podatke očevidnika i tako pratiti da li je osoba koju su prijavili kao osobu s invaliditetom doista i u upisana u očevidnik, HZMO je u sklopu elektroničkog poslovanja od 1. siječnja 2015. poslodavcima i ovlaštenim osobama poslodavca osigurao pristup podacima iz očevidnika osoba s invaliditetom na internetskim stranicama <https://lana.mirovinsko.hr/>. Sukladno članku 8. Zakonu o zaštiti i tajnosti osobnih podataka (NN, br. 106/12.), podaci o statusu osoba s invaliditetom određeni su kao posebna kategorija osobnih podataka koja podliježe posebnoj zaštiti prikupljanja i obrade, te je u svrhu zaštite podataka osiguranika potrebno da poslodavci sami odrede osobu koja će imati ovlaštenje za uvid u očevidnik. Za uvid u podatke iz očevidnika potrebno je posjedovati digitalni poslovni certifikat i biti korisnik usluge e-prijave, te imati registrirano ovlaštenje za upit u podatke iz očevidnika u sustavu lana-mirovinsko Zavoda. Ovlaštenje je moguće dobiti na jedan od sljedećih načina:

- neposredno, pristupom na stranice lana-mirovinsko putem aplikacije za upravljanje ovlaštenjima u sustavu e-prijave, dodjelom ovlaštenja sebi ili drugoj osobi koja posjeduje digitalni poslovni certifikat, a ovlaštenje se na ovaj način može dodijeliti isključivo za OIB pravne osobe navedene u poslovnom certifikatu korištenom za prijavu u sustav, ili
- popunjavanjem i predajom Pristupnog lista, koji se koristi za registraciju usluge e-prijava na šalteru najbliže ustrojstvene jedinice Zavoda (područne službe, ureda ili ispostave) tako da se sebi ili drugoj osobi dodatnom registracijom dodijeli ovlaštenje.

Ako se radi zaštite tajnosti podataka o osiguranicima ne želi da pojedini korisnici imaju uvid u podatke iz očevidnika, tim se korisnicima može neposredno putem aplikacije za upravljanje ovlaštenjima ili predajom Pristupnog lista na šalteru Zavoda opozvati ovlaštenje. Poslodavcima za koje uslugu e-prijave obavljaju knjigovodstveni servisi dodjelu ovlaštenja za upit na podatke iz očevidnika nije

moguće dodijeliti neposredno aplikacijom za upravljanje ovlaštenjima, već je potrebno da osoba iz knjigovodstvenog servisa, kojoj se dodjeljuje ovlaštenje, s popunjenim Pristupnim listom i posebnom punomoći za uvid u podatke iz očevidnika obavi registraciju ovlaštenja osobnim dolaskom na šalter područne službe/ureda ili ispostave Zavoda. Za knjigovodstvene servise i druge poslovne subjekte radi registracije ovlaštenja za uspostavljanje e-prijava i uvida na podatke iz očevidnika izrađen je obrazac punomoći koji mogu preuzeti i popuniti sa internetskih stranica elektroničkog poslovanja <https://lana.mirovinsko.hr/>. Ako poslodavac želi uvid u podatke iz očevidnika, a nije registriran za uslugu e-prijave Zavoda, potrebno je da se brzom registracijom prijavi u uslugu lana-mirovinsko i da aplikacijom za upravljanje ovlaštenjima sebi dodjeli ovlaštenje za uvid u podatke iz očevidnika. Također, registraciju za uslugu e-prijave i uvid u podatke iz očevidnika može obaviti predajom Pristupnog lista na šalteru Zavoda. Svim korisnicima usluge za uspostavljanje e-prijava će se putem aplikacije u sustavu lana-mirovinsko dostaviti obavijest o pristupu podacima iz očevidnika i načinu registracije za dobivanje ovlaštenja za upit na podatke iz očevidnika.

5.4. Kvota

Zakonom i Pravilnikom o kvoti propisan je **udio zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenih kod pojedinog poslodavca - kvota**. Člankom 8. stavkom 4. Zakona propisano je da kvota može biti različita, ali ne može biti manja od 2 % niti veća od 6 % od ukupnog broja zaposlenih radnika kod poslodavca koji je obveznik kvotnog zapošljavanja. Sukladno članku 5. Pravilnika o kvoti, kvota se određuje u visini od 3 % u odnosu na ukupan broj zaposlenih kod poslodavca, neovisno o djelatnosti koju poslodavac obavlja. Važno je naglasiti da se u svrhu izračuna kvote u **ukupan broj zaposlenih radnika kod poslodavca za određeni mjesec uzima stanje na zadnji dan u mjesecu**. Tako ako poslodavac za osiguranika uspostavi odjavu osiguranja sa datumom prestanka svojstva osiguranika u tijeku mjeseca, osim posljednjeg dana u mjesecu, ta se osoba neće ubrojiti u ukupan broj zaposlenih osoba jer nije imala status osiguranika na posljednji dan u mjesecu za koji se provodi ispitivanje. Na primjer, za određenog poslodavca na dan 2. srpnja 2023. ispituje se ukupni broj zaposlenih osiguranika za mjesec lipanj 2023., u ukupan broj ubrojiti će se osiguranici kojima nije uspostavljena odjava osiguranja ili je uspostavljena, ali isključivo sa datumom prestanka svojstva osiguranika 30. lipnja 2023. ili većim (npr. ako je osoba odjavljena sa datumom prestanka svojstva osiguranika 20. lipnja, neće se poslodavcu ubrojiti u ukupni broj zaposlenih osiguranika za mjesec lipanj, ali ako je datum prestanka 30. lipnja 2023., osoba će se ubrojiti u ukupni broj zaposlenih osiguranika za mjesec lipanj 2023.). U slučaju da izračun kvote ne predstavlja cijeli broj, vrijednosti do 0,5 % zaokružuju se na manji broj, a vrijednosti iznad 0,5 % uključujući i 0,5 % zaokružuju se na veći broj. U ukupan broj zaposlenih ubrajaju se i osnivači/ članovi u trgovačkim društvima i ustanovama u Republici Hrvatskoj koji su u radnom odnosu s poslodavcem, te

obrtnici i druge osobe koje na području Republike Hrvatske obavljaju djelatnost slobodnog zanimanja ili druge dozvoljene djelatnosti i po toj osnovi su obvezno osigurani. Međutim, **važno je naglasiti da se** prema odredbi članka 2. stavka 3.i 4. Pravilnika o kvoti, **u ukupan broj zaposlenih ne ubrajaju:**

- radnici koji su u **radnom odnosu s agencijom za privremeno zapošljavanje**, na temelju ugovora o radu za privremeno obavljanje poslova, odnosno radi ustupanja korisnicima, pod uvjetom da je agencija upisana u evidenciju agencija za privremeno zapošljavanje ministarstva nadležnog za rad,
- radnici koji su u radnom odnosu kod poslodavca na temelju **ugovora o radu na određeno vrijeme za obavljanje sezonskih poslova** i koji su na temelju tog ugovora prijavljeni na obvezno mirovinsko osiguranje,
- z ukupnog broja zaposlenih na temelju kojeg se utvrđuje kvota izuzimaju se radnici zaposleni na poslovima Oružanih snaga RH, policijskim poslovima, poslovima zaštite i spašavanja, poslovima zaštite osoba i imovine, te poslovima vatrogasaca i pirotehničara na koje se, sukladno Zakonu o zaštiti na radu, primjenjuju posebni propisi o zaštiti na radu i koji ispunjavaju uvjete za obavljanje navedenih poslova s posebnim uvjetima rada.

Poslodavac koji smatra da se određeno radno mjesto zbog posebnih uvjeta rada treba izuzeti iz ukupnog broja radnih mjesta na temelju kojih se utvrđuje kvota, dužan je zatražiti suglasnost ZVPRZOI-a, uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

U skladu s odredbom članka 4.a Pravilnika o kvoti **obveza kvotnog zapošljavanja** osoba s invaliditetom **ne odnosi se na:** predstavništva stranih osoba, strana diplomatska i konzularna predstavništva, integrativne radionice i zaštitne radionice, poslodavce u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, kože, drva i namještaja i novoosnovane poslodavce. Poslodavci u sektoru proizvodnje tekstila, odjeće, kože, drva i namještaja su poslodavci čija je glavna djelatnost prema Odluci o NKD 2007. iz područja C Prerađivačka industrija, odjeljak 13 Proizvodnja tekstila, odjeljak 14 Proizvodnja odjeće, odjeljak 15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda, odjeljak 16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala i odjeljak 31 Proizvodnja namještaja. Navedeni poslodavci oslobađaju se obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom, počevši od mjeseca u kojem su Zavodu dostavili izvadak iz obrtnog registra, odnosno Obavijest o razvrstavanju poslovnog subjekta prema NKD-u 2007. Novoosnovani poslodavci oslobođeni su obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 24 mjeseca od dana upisa u odgovarajući registar odnosno dana ustrojavanja prema posebnom propisu.

U kvotu za pojedini mjesec ubrajaju se samo osobe s invaliditetom koje su upisane u očevidnik najkasnije do zadnjega dana u tom mjesecu. Osobe s invaliditetom koje nisu evidentirane u očevidniku, sukladno članku 7. Pravil-

nika o kvoti, poslodavac ne može ubrojiti u kvotu niti je na taj način može prekoračiti. Također, naglašavamo da se u kvotu ubrajaju one osobe s invaliditetom koje su sklopile ugovor o radu s poslodavcem za **najmanje 20 sati tjedno**, a upisane su očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom pri HZMO-u (članak 5. stavak 2. Pravilnika o kvoti). Radi praćenja ispunjenja obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom HZMO i ministarstvo nadležno za financije (Porezna uprava), prema posebnom propisu o zaštiti osobnih podataka, dostavljaju podatke ZVPRZOI-u koji je nadležan za utvrđivanje odnosno praćenje kvote. HZMO mjesečno dostavlja ZVPRZOI-u podatke o ukupnom broju zaposlenih kod određenog poslodavca, podatke o zaposlenim osobama s invaliditetom upisanim u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom te druge podatke potrebne za praćenje kvote, sa stanjem na zadnji dan u mjesecu za prethodni mjesec. Također, u svrhu praćenja kvote, ZVPRZOI izravno od poslodavaca zaprima dokaze o zamjenskom ispunjenju kvote. Stoga, poslodavci nemaju obvezu dostave dokaza ZVPRZOI o osobama koje zapošljavaju niti o uplaćenju naknadi jer te podatke ZVPRZOI dobiva od nadležnih tijela po službenoj dužnosti, a dužni su dokazati samo zamjensko ispunjenje kvote putem obrazaca dostupnih na mrežnoj stranici www.zosi.hr.

5.4.1. Zamjenska kvota

Pravilnik o kvoti daje odgovor na pitanje na koji način se može ispuniti kvota u slučajevima kada poslodavac ne može pronaći adekvatnog radnika s invaliditetom na tržištu rada, te propisuje zamjensku kvotu. Naime, u ispunjavanje obveze kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom ubrajaju se, osim zaposlenih osoba s invaliditetom i učenici s teškoćama u razvoju i studenti s invaliditetom na praksi kod poslodavca, rehabilitanti na praksi kod poslodavca, studenti s invaliditetom koji sklapaju ugovor o obavljanju studentskog posla, osobe s invaliditetom na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa te osobe s invaliditetom čije redovno obrazovanje poslodavac stipendira kao i sklapanje ugovora o poslovnoj suradnji s fizičkim i pravnim osobama koje zapošljavaju osobe s invaliditetom. Tako poslodavcu stoje na raspolaganju navedeni zamjenski načini ispunjenja kvote ako nije mogućnosti zaposliti potreban broj osoba s invaliditetom. U slučaju da poslodavac kao obveznik ispunjenja kvote nema mogućnosti zapošljavanja potrebnog broja osoba s invaliditetom, da bi mogao ispuniti propisanu kvotu, može ispuniti **zamjensku kvotu**, na način da:

- zaključi jedan ili više ugovora o poslovnoj suradnji s osobom s invaliditetom koja se samozapošljava, čija je ukupna vrijednost, bez obračunatog PDV-a, jednaka najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote, odnosno u slučaju sklapanja ugovora na rok duži od jednog mjeseca, čija je prosječna mjesečna vrijednost, bez obračunatog PDV-a, jednaka najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote,

- zaključi jedan ili više ugovora o poslovnoj suradnji sa zaštitnom radionicom i integrativnom radionicom, odnosno trgovačkim društvom, zadrugom ili udrugom u kojima više od polovine radnika čine osobe s invaliditetom, čija je ukupna vrijednost, bez obračunatog PDV-a, jednaka najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote, odnosno u slučaju sklapanja ugovora na rok duži od jednog mjeseca, čija je prosječna mjesečna vrijednost, bez obračunatog PDV-a, jednaka najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote,
- primi na obavljanje prakse, utvrđene nastavnim planom, učenike s teškoćama u razvoju ili studente s invaliditetom, s time da se jedna osoba primljena na obavljanje prakse priznaje kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom,
- primi na obavljanje prakse rehabilitante u sklopu profesionalne rehabilitacije koju provodi centar za profesionalnu rehabilitaciju, s time da se jedna osoba primljena na obavljanje prakse priznaje kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom,
- sklopi jedan ili više ugovora o obavljanju studentskog posla sa studentom s invaliditetom koji ima status studenta prema kojima su ukupni priznati troškovi rada jednaki najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote,
- primi na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa osobe s invaliditetom s tim da se jedna osoba primljena na stručno osposobljavanje priznaje kao jedna zaposlena osoba s invaliditetom,
- daje jednu ili više stipendija za redovno obrazovanje osobama s invaliditetom čija je ukupna visina jednaka najmanje 20 % minimalne mjesečne plaće svake osobe s invaliditetom koju bi poslodavac morao zaposliti unutar propisane kvote.

5.4.2. *Plaćanje novčane naknade zbog neispunjenja kvote*

Obveznik koji ne ispunji kvotu zapošljavanjem osoba s invaliditetom ili zamjenskom kvotom, dužan je mjesečno, prilikom obračuna plaća, obračunati i uplatiti novčanu naknadu u iznosu od 20 % minimalne plaće za svaku osobu s invaliditetom koju je bio dužan zaposliti kako bi ispunio propisanu kvotu. Novčana naknada se obračunava i dospijeva na naplatu do zadnjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec, a uplaćuje se u korist uplatnog računa propisanog provedbenim propisima o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, doprinosa za obvezna osiguranja te prihoda za financiranje drugih javnih potreba koje donosi ministar financija. O iznosu obračunate novčane naknade obveznik je dužan sastaviti izvješće na obrascu koji propisuje ZVPRZOI i dostaviti ga ZVPRZOI-u u roku od osam dana od dana dospijeca novčane naknade. Obveznicima novčane nakna-

de, koji obvezu novčane naknade nisu utvrdili i/ili ispunili na način i u rokovima propisanim Zakonom i provedbenim propisima donesenim na temelju njega, obvezu novčane naknade utvrđuje i iznos novčane naknade zajedno s kamata obračunava Zavod rješanjem.

5.4.3. *Nagrade za zapošljavanje iznad kvote*

Poslodavac koji zapošljava više osoba s invaliditetom od propisane kvote te poslodavac koji zapošljava manje od 20 radnika, među kojima su osobe s invaliditetom, ima pravo na novčanu nagradu u iznosu od 30 % minimalne plaće mjesečno za svaku osobu s invaliditetom koja predstavlja višak u odnosu na propisanu kvotu, pod uvjetom da je ista upisana u očevidnik zaposlenih osoba s invaliditetom. Poslodavac može ostvariti novčanu nagradu za razdoblje od najduže 12 mjeseci kontinuirano za svaku osobu s invaliditetom koju zapošljava izvan kvote. Pravo na novčanu nagradu ne može ostvariti poslodavac koji ima nepodmirene novčane obveze prema državi ili radnicima po bilo kojoj osnovi te također ne može ju ostvariti na svoje ime osoba s invaliditetom koja se samozapošljava. Također, novčanu nagradu ne mogu ostvariti zaštitne radionice i integrativne radionice te tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, javne ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe s javnim ovlastima. Poslodavac koji prekorači kvotu za određeni mjesec može podnijeti ZVPRZOI-u zahtjev za novčanu nagradu na obrascu kojeg propisuje ZVPRZOI, najkasnije do 20. dana sljedećeg mjeseca. Istekom toga roka poslodavac gubi pravo na novčanu nagradu za taj mjesec. Na traženje ZVPRZOI-a poslodavac je dužan navedeni zahtjev ispraviti ili dopuniti sukladno uputi ZVPRZOI-a u roku od osam dana od primitka upute. Istekom toga roka, poslodavac gubi pravo na novčanu nagradu za taj mjesec. O isplati novčane nagrade odlučuje ZVPRZOI odobrenjem ravnatelja nakon što je utvrđeno da su za to ispunjeni svi uvjeti. ZVPRZOI daje nalog Državnoj riznici za isplatu novčane nagrade u roku od osam dana od odobrenja isplate. **Važno je naglasiti da poslodavci koji zapošljavaju više osoba s invaliditetom od propisane kvote moraju, pri korištenju novčane nagrade, poštovati kronološko načelo na način da se osobe s invaliditetom ubrajaju u kvotu prema datumu sklapanja ugovora o radu s tim poslodavcem bez obzira na vrijeme nastanka invaliditeta.** U kvotu se ubrajaju osobe s invaliditetom koje imaju ugovor o radu s ranijim datumom, dok novčanu nagradu za prekoračenje kvote poslodavci mogu ostvariti za osobe s invaliditetom koje imaju ugovor o radu s kasnijim datumom. Poslodavac koji prekorači kvotu za određeni mjesec, dužan je zahtjev za novčanu nagradu podnijeti u elektroničkom obliku (e-zahtjev) putem aplikacije za isplatu poticaja, koja je dostupna na mrežnim stranicama ZVPRZOI-a.